

Тема. Західноукраїнські землі у складі Польщі у міжвоєнний період (1919-1938рр.)

Входження: Згідно з умовами Ризького миру (18 березня 1921р.)

- Між Польщею, РСФРР, УСРР, БСРР
- Входження до Польщі земель Східної Галичини, Зх. Волині, Зх. Полісся, Підляшшя, Надсяння, Лемківщини, Холмщини
- **1923р.** – рада послів (амбасадорів) Антанти (Велика Британія, Франція, Італія та Японія) прийняла рішення про визнання суверенітету Польщі над всією територією, якою вона фактично володіла, в тому числі і над Східною Галичиною на умовах визнання Польщею потреби автономії для східної частини Галичини. *Польща фактично до самої ДСВ автономії не надала*
- Рішення ради послів Антанти викликало обурення уряду ЗУНР в еміграції, укр. політ. партій і громад. орг-цій краю та еміграції.
- **15 березня 1923** р. Екзильний (емігрантський) уряд ЗУНР у Відні був розпущений Є.Петрушевичем через відсутність підтримки української державності з боку Антанти.

Економічне становище

1. **Поділ на Польщу А і Польщу Б** - До першої входили корінні польські землі, до другої - переважно західноукраїнські та західнобілоруські.
У Польщі "А" зосереджувалось 80 % металообробної, електротехнічної, текстильної, хімічної, паперової промисловості, виробництво цегли, вапна й цукру. Уряд свідомо гальмував промислове будівництво у Польщі Б.
2. **Осадництво (ЗНО!!!)** – переселення на землі Сх. Галичини та Волині польських колоністів, спочатку військовим (ветеранам польсько-радянської війни 1920-1921рр.). Правовим підґрунтям був земельний закон, прийнятий сеймом у грудні 1920р. Впродовж 1923-1925 років на східні землі з Польщі переселилось біля 9 000 осадників з родинами.
 - Загальна площа землі, надана осадникам, становила 151 000 гектарів. Середній розмір наділу на родину осадника становив 18 гектарів.
3. **Основні галузі промисловості:** нафтодобувна, озокеритна, лісопильна, переробка мінеральної та с/г сировини
4. **Трудова еміграція** українських селян, викликана малоземеллям і безземеллям (виїхало бл. 200 тис. осіб)
5. **Кооперативний рух** – об'єднання українського населення з метою захисту ек. інтересів.
 - Кредитні спілки були об'єднані в **Центробанк** (Крайовий Союз Кредитовий).
 - **Народна Торгівля** об'єднала міських роздрібних торговців.
 - Молочні кооперативи об'єднались у **Маслосоюз**, постачальниками якого були понад 200 000 фермерських господарств.
 - Кількість членів кооперативів напередодні другої світової війни оцінювалась у 700 000 осіб, а самі кооперативи працевлаштовували понад 15 000 українців

Національна політика щодо українців

1. Носила **асиміляційний** характер

- **Асиміляція** - від лат. *assimilatio*, «уподібнення») — процес прийняття певним народом або спільнотою культури (мови, цінностей, звичаїв) та самосвідомості (ідентичності) іншого народу або спільноти. Розчинення асимільованого народу або спільноти із народом або спільнотою, що проводить

асиміляційну політику (зазвичай, є чисельнішим, посідає панівні позиції в державі тощо).

2. Офіційною назвою для Західної України стала "Малопольська Вєсодня« (Східна Малопольща). Використовувалась також назва «вєсодні креси» (східні території). Замість заборонених термінів "українець", "український" поширювалися назви "русій", "руські", "русінські".
3. **Кресовий закон** - прийнятий польським парламентом у 1924 р. закон, відповідно до якого на території Західної України та Західної Білорусії вводилися двомовна шкільна освіта (двомовні **утраквістичні** школи). Метою прийняття такого закону була асиміляція місцевого населення.
4. Проведення акції **пацифікації (умиротворення)** - репресивна акція, проведена польською владою у вересні - **листопаді 1930 (ЗНО!!!)** року за наказом Юзефа Пілсудського, із застосуванням поліції та армії проти українського цивільного населення Східної Галичини.
 - Пацифікація супроводжувалась масовими арештами, побиттям та вбивствами людей, закриттям і руйнуванням українських установ в Галичині.
 - Наслідком акції стала подальша значна радикалізація українського руху опору на західноукраїнських землях.
 - Особлива увага каральних загонів була приділена не тільки місцевим активістам, вчителям, священикам, але й всім українським установам — школам, осередкам Просвіти, кооперативам.
 - Під час акції у кожному селі окремі мешканці піддавалися «екзекуції» — побиттю, систематично руйнувалося майно селян, громадських установ та кооператив, зокрема, розбивались яйця, розсипались крупи, борошно та приправи, на які виливалась «нафта», синька, олія, оцет.
 - Арештованих за задалегідь складеними списками збирали в громадських приміщеннях, де кожному завдавали двадцять п'ять — тридцять, а то й більше ударів нагаєм, при цьому принижуючи ще й морально, тобто примушуючи лаяти Україну, виголошувати заздоровниці на честь Юзефа Пілсудського, співати польський гімн.
 -
 - 5. Репресивні заходи проти українців – створення концтабору у **Березі Картузькій**
 - У таборі Береза-Картузька (так само як і в таборі Біла Підляська) дозволялося тримати людей до трьох місяців без суду, винятково за адміністративним рішенням поліції чи глави воеводства. Остаточне рішення про термін ув'язнення залишалося за адміністрацією табору.
 -
 - 6. Політика **“нормалізації”**- політика врегулювання українсько-польських відносин здійснювана шляхом порозуміння між проводом Українського Національно-Демократичного Об'єднання (УНДО) і польським урядом 1935-38рр.

Політичне життя

Українські політичні партії	
Українське національно-демократичне об'єднання (УНДО). 1925 р. В. Мудрий УСЕ у ЗНО!!!	• Найавторитетніша та найчисельніша партія у Сх. Галичині • Соборність і незалежність України. • Демократичний розвиток. • Захист інтересів українського населення у варшавському сеймі й сенаті. • Культурно-просвітницька діяльність.

	• Друга половина 1930-х рр. - зближення УНДО з правлячими колами Польщі; спроба українсько-польського діалогу. • Укладення між польським урядом і УНДО угоди під назвою «нормалізація», суть якої полягала у відмові УНДО від антиурядової боротьби, а польський уряд мав припинити переслідування українських демократичних організацій. • <i>Відмова Польщі від примусової національної асиміляції.</i> • <i>Дозвіл на викладання української мови в гімназіях і школах.</i> • <i>Припинення переслідування православного духовенства.</i> • <i>Зростання інвестицій в українські землі; надання грошових позик українським банкам і кооперативам.</i> • <i>Збільшення українського представництва в польському сеймі</i>
Комуністична партія Західної України (КПЗУ). 1919 р.	• Намагання поєднати національні інтереси з комуністичними ідеями. • Об'єднання всіх українських земель в єдину соціалістичну державу — УСРР. • Діяльність партії в підпіллі. • У 1927 р. — підтримка більшістю ЦК КПЗУ так званого «національного ухилу» О. Шумського в КП(б)У; у відповідь тодішній генеральний секретар ЦК КП(б)У Л. Каганович звинуватив керівництво КПЗУ в зраді; відбувся розкол партії — більшість («шумськісти») і меншість (прихильники Л. Кагановича); існування до кінця 1928 р. двох комуністичних партій: КПЗУ-більшість (під проводом О. Крілика (Васильківа) — «васильківці») і КПЗУ-меншість, яка користувалася підтримкою Москви. • Відкритий виступ КПЗУ-більшості проти політики Й. Сталіна і Л. Кагановича в національному питанні, домагалися наповнення радянської української державності реальним змістом. • 1928 р. — виключення КПЗУ-більшості з Комінтерну. • Кінець 1928 р. — оголошення КПЗУ про саморозпуск; її лідери заявили про визнання своїх «помилкок» і виїхали до УСРР (незабаром усі вони стали жертвами сталінських репресій)
Розгортання українського націоналістичного руху	
Українська військова організація (УВО). 1920 р. <u>Є. Коновалець</u>	• Створення української самостійної соборної держави шляхом загальнонаціонального повстання українського народу. • 1920-1921 рр. - організаційне оформлення: реєстрація всіх бажаючих, оформлення їх в організовані групи. • Методи боротьби: бойкот, саботаж, експропріації майна, індивідуальний терор. • Широка діяльність із бойовими виступами (саботажна акція восени 1922 р. у відповідь на утиски польською владою прав українського населення; 1921 р. — невдалий замах на керівника Польщі Ю. Пілсудського; 1922 р. — убивство українського

	письменника-лояліста С. Твердохліба; 1924 р. — невдалий замах на президента С. Войцеховського тощо). Опікування політичним вихованням українців (видання власного органу «Сурма», фінансування видання «Червона Калина», відновлення й підтримка «Літературно-наукового вісника» тощо
Організація українських націоналістів (ОУН). 1929 р., створена у Відні, але діяла на західноукр. землях; очільники: <u>Є. Коновалець – перший керівник, С. Бандера, А. Мельник</u>	- Ідеологія - <i>інтегральний (дієвий, чинний) націоналізм</i> Д. Донцова. - Нація понад усе - Вища мета: створення національної незалежної держави - Диктатура однієї партії та її вождя з необмеженою владою - Мета виправдовує засоби - Поєднання приватної, націоналізованої та кооперативної форм власності. Діяльність ОУН - Засудження всіх легальних українських партій Галичини як колабораціоністських. - Діяльність під контролем ОУН студентських, молодіжних, освітніх та інших громадських організацій; видання газет, журналів, брошур тощо. - Методи боротьби: <i>поєднання легальних та нелегальних:</i> демонстрації, студентські страйки, бойкоти, терористичні акти, експропріації, саботаж. 1934 р. - арешт польською поліцією кількох провідних діячів ОУН, у тому числі С. Бандери за вбивство польського міністра внутрішніх справ Броніслава Перацького (ініціатора пацифікації)). 1935-1936рр. – Варшавський процес проти учасників ОУН, причетних до вбивства – смертні вироки та значні терміну ув'язнення.

- ☐ Діяльність Наукового товариства ім. Т. Шевченка (НТШ) Значна політизація літературного процесу.
- ☐ Діяльність товариства “Просвіта”;
- ☐ Діяльність фізкультурно-патріотичних товариств “Пласт”, “Сокіл”, “Січ” - **молодіжні організації, які готували молодь фізично та морально до боротьби за незалежність**

Є. Коновалець